

דבר תורה מהרבי מברדיטשוב הקדושת לוי זצוק"ל לכבוד היארצייט כ"ה תשרי פ"ז

א

רבותינו זכרונם לברכה אמרו במדרש ^{בראשית רבה ג} על פסוק ויקרא אלהים לאור יום ^{בראשית א, ה}, אלו מעשיהם של צדיקים. ולחושך קרא לילה, אלו מעשיהם של רשעים באיזה מהן חפץ יותר תלמוד לומר וירא אלהים את האור כי טוב. ולכאורה יפלא דמאי מספקא להו באיזה מהן חפץ יותר. ויבוא בשום לב על דברי קדשם שלא אמרו אור אלו צדיקים וחושך אלו רשעים, אלא שאמרו אלו מעשיהם. דמבואר ברבינו יונה על משנה דבפרק ט' משנה ה' דברכות בכל לבבך, בשני יצריך ביצר טוב וביצר הרע, דהאיך אדם עובד ביצר הרע הוא כך דמדת יצר טוב הוא לאהוב שלום ולרדוף שלום לקרב את ישראל בטוב ובנעימות לעבודתו יתברך. ומדת היצר הרע הוא כעס ושנאה. הרשע פועל בשנאה זו וכעסו לעשות נגד רצון קונו לשנוא ולכעוס על עובדי ה'. אמנם הצדיק במדת היצר הרע גופא עובד את ה' לשנוא ולכעוס על עובדי רצונו יתברך וזהו בשני יצריך עד כאן דבריו ז"ל. ולפי זה יבואר ויקרא אלהים לאור יום אלו מעשיהם של צדיקים, שמדתם רק טוב לקרב את ישראל בתוכחת מוסר אמרי נועם המתקבלין על הלב שיעזוב רשע דרכו. ולחושך קרא לילה אלו מעשיהם של רשעים, פירוש לא שהרשעים גופם שבהם אין להם חפץ רק מעשיהם שלהם ראה שמעשיהם כעס ושנאה והם פועלים רעה בזה והשם יתברך ראה אותם, כי במעשיהם אלו יכולים לעבוד השם יתברך לשבר מלתעות עמל ובעל כרחו הרשע לשוב בעשותו בהם נקמה שישפילם עד עפר ואז מתחרטים ואומרים אלכה ואשובה. וכיון שבשני המדות של צדיקים ושל רשעים יכולים לעבוד את השם יתברך לזה שפיר קאמר באיזה מהן חפץ יותר, ואמרו אף על פי כן ה' חפץ יותר במעשיהם של צדיקים שיקרבו כל העולם כולו לעבוד את הבורא על ידי דברי נועם וישוב לבם לעבודתו ולא על ידי כעס. לזה אמר וירא אלהים את האור כי טוב אלו מעשיהם של צדיקים, להתנהג בטוב. ואמר הכתוב הטעם כי טוב, כי דרכו ומדתו של השם יתברך הוא טוב וחפץ שהכל יקרבו אליו על ידי טוב כמאמר הכתוב דרכיה דרכי נועם:

ב

בפסוק ויכולו השמים והארץ (בראשית ב, א). הכלל כי קודם שברא הקדוש ברוך הוא העולם לא היה רק האין סוף שהוא למעלה מהשגה ושמים והארץ באו לבחינה שהוא כללות הכל. וזהו ויכולו השמים והארץ, שבאו השמים וארץ למדריגה כללית דהיינו לדבר שכולל הכל: כי בו שבת מכל מלאכתו אשר ברא אלהים לעשות (בראשית ב, ג). רצה לומר על פי המבואר בספרי קודש, דאדם גם שהוא בארץ על ידי מעשיו זוכה להתהלך כל ימי חייו בעולמות העליונים. ובפרט בשבת קודש שקדושת שבת כל כך גדול שאדם מדבק עצמו בקדושה עליונה נמצא בשבת חוזר האדם לשרשו. וזהו כי בו שבת, שבת הוא מלשון חזרה. מכל מלאכתו אשר ברא אלהים לעשות, לעשות דייקא שגם מלאכה שברא בעולם עשיה דהוא האדם בשבת חוזר לעולמות עליונים במחשבתו מרוב בהירות וקדושת שבת: אלה תולדות השמים והארץ בהבראם בראשית ב, ד. פירוש זה תכלית של בריאת שמים וארץ תולדה הוא לשון תכלית הדבר. ביום עשות ה' אלהים ארץ ושמים, פירוש כשיעשה ה' לעתיד ארץ ושמים שהארץ יהיה קודם לשמים וזהו תכלית הבריאה שהעליונים יקבלו ממעשי התחתונים. וזהו הודו על ארץ ושמים תהלים קמח, יג. פירוש הודו[פי' לימוד התורה] של השם יתברך הוא על ארץ ושמים כשארץ קודם לשמים שהעליונים מקבלים מתחתונים והבן: חכמינו ז"ל אמרו מקושש לשם שמים נתכוין. שידעו העולם הגם שנגזר עליהם למות במדבר אף על פי כן חייבים לשמור התורה והמצוות עיין במדרשי חכמינו ז"ל. ולכאורה תמוה אף על פי כן האיך חילל שבת. אמנם חכמינו ז"ל אמרו (שבת קה): מלאכה שאינה צריכה לגופה פטור עליה. והנה הכא נמי כיון שלא היה בדעתו לקושש עצים לצרכו שלא היה צריך כלל, רק נתכוין שיתקדש שם שמים על ידו, אם כן הוא מלאכה שאינה צריכה לגופה, אם כן לא חילל שבת כלל רק סקלוהו עבור העולם שלא ידעו מזה כפשט המדרש: